

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

Програма для загальноосвітніх навчальних закладів*

1–4 класи

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня галузь «Технології» в молодших класах реалізується через зміст навчальних предметів «Трудове навчання» та «Інформаційно-комунікативна грамотність», які є початковою ланкою загальної системи трудового навчання та виховання учнів. Трудове навчання в початковій школі є однією з ланок неперервної технологічної освіти, що логічно продовжує дошкільну освіту, створює базу для успішного опанування учнями технологій основної школи та здобуття професійної освіти. Трудове навчання в початкових класах є першою сходинкою до вибору майбутньої професії.

Метою «Трудового навчання» в початковій школі є формування і розвиток у межах вікових можливостей предметно-перетворювальної компетентності учнів, яка дає можливість їм самостійно вирішувати предметно-практичні та побутові завдання. Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання таких вимог:

- ❖ формування в межах вікових можливостей узагальнених способів (алгоритмів) предметно-перетворювальної діяльності з дотримання безпечних прийомів ручної праці та економного використання матеріалів;
- ❖ розвиток творчих здібностей, елементів графічної грамоти, вмінь працювати в команді та навичок виконання операцій із ручних технік обробки матеріалів;
- ❖ набуття досвіду предметно-перетворювальної та побутової практичної діяльності, алгоритмів і способів предметно-практичних дій ручними техніками для оволодіння в основній школі основами технологій;
- ❖ виховання в учнів ціннісного ставлення до себе як суб'єкта предметно-перетворювальної діяльності, шанобливого ставлення до людей праці та їхньої професії, трудових традицій українського народу та інших народів світу.

* Програма «Трудове навчання» запроваджується у 1–4 класах загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою, а також російською та іншими мовами національних меншин.

Зміст «Трудового навчання» визначається за такими змістовими лініями:

- ❖ *ручні техніки обробки матеріалів;*
- ❖ *технічна творчість;*
- ❖ *декоративно-ужиткове мистецтво та самообслуговування.*

Результатом реалізації згаданих змістовних ліній буде сформована в учнів предметно-перетворювальна компетентність, яка в межах вільних можливостей дасть змогу їм самостійно розв'язувати предметно-практичні та побутові проблеми.

Навчальну програму побудовано згідно з такими положеннями:

- ❖ навчальний матеріал диференціюється за видами діяльності (згинання, складання, різання, ліплення тощо) та конструкційними матеріалами (папір, картон, пластилін, природні і штучні матеріали та ін.), які ускладнюються в кожному класі залежно від просторово-предметних характеристик виготовлення виробів (за шаблоном на площині, за шаблоном на площині з елементами творчості, об'ємні, об'ємні з елементами творчості);
- ❖ види практичної діяльності диференціюються упродовж навчального року залежно від календарних свят (державних і релігійних), регіональних традицій і звичаїв, які ускладнюються в кожному класі через добір об'єктів праці з урахуванням вікових особливостей учнів.

Окремі елементи загальних тем навчальної програми (організація робочого місця на уроці, безпека життя, користування інструментами та матеріалами, бережливе ставлення до використання матеріалів, самообслуговування та ін.) є наскрізними. Отримані учнями знання, сформовані вміння та навички розвиваються на кожному уроці в школі, у позаурочній діяльності, зокрема на заняттях у групі продовженого дня та вдома.

Теми уроків із розділів «Декоративно-ужиткове мистецтво», «Конструювання з використанням ігрових наборів і конструкторів та (або) їх електронних версій» зазвичай обирається вчителем самостійно залежно від регіональної специфіки та матеріально-технічної бази школи з кількості годин відведених на резерв (4 години).

1 КЛАС

Орієнтовна сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Вступ	1
2	Папір. Види і властивості паперу	1
3	Рвання паперу	1
4	Різання паперу	2
5	Симетричні форми	1
6	Згинання і складання паперу	2
7	Аплікація з паперу	4
8	Робота із природними матеріалами	3
9	Прикраси з паперу	3
10	Робота із пластиліном	4
11	Самообслуговування	2
12	Комбіновані роботи	5
13	Екскурсії	2
14	Резерв	4
	Усього:	35

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Вступ. Місце праці та професії в житті людини. Правила організації робочого місця на уроці. Ознайомлення з необхідними для роботи матеріалами, інструментами та пристосуваннями. Загальні правила безпеки життя на уроках. Демонстрація виробів, виготовлених учнями у попередні роки.</p> <p>Практична робота. Практичне ознайомлення з інструментами, прийомами безпечної роботи, правилами поведінки з ними.</p>	<p>Учень/учениця: розуміє важливість праці та професії в житті людини; пояснює правила організації робочого місця на уроці; характеризує загальні правила безпеки життя на уроках; володіє найпростішими вміннями безпечної роботи з інструментами та пристосуваннями;</p>
<p>Папір. Види і властивості паперу. Папір і його призначення. Загальне уявлення про виробництво паперу. Бережливе ставлення до паперу, економне використання матеріалів. Послідовність дій під час виготовлення виробів із паперу.</p> <p>Практична робота. Виготовлення аплікації з рваних частин паперу.</p>	<p>має загальні уявлення про папір, його виробництво та призначення; розуміє важливість бережливого ставлення до матеріалів та економного їх використання; називає види і властивості паперу; характеризує послідовність дій під час виготовлення виробів із паперу;</p>
<p>Рвання паперу. Властивості паперу. Рвання паперу. З'єднання відірваних частин паперу за допомогою склеювання. Аплікація. Послідовність дій під час виготовлення аплікації із рваних частин паперу. Охай-</p>	<p>знає властивості та способи рвання; пояснює особливості з'єднання відірваних частин паперу за допомогою склеювання; називає послідовність дій під час виготовлення аплікації з рваних частин паперу;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>ність та акуратність під час виконання практичних робіт.</p> <p>Практична робота. Виготовлення аплікації із рваних частин паперу.</p> <p>Різання паперу. Різання паперу ножицями. Різання по прямій лінії і по лінії згину. Нанесення зображення на папір за допомогою шаблону, лінійки, кутника. Поняття «шаблон». Копіювання зображення за допомогою шаблону.</p> <p>Практична робота. Різання паперу і картону по згину, вирізання найпростіших форм, розмічених за допомогою шаблону. Створення аплікацій із вирізаних форм.</p> <p>Симетричні форми. Симетрія у природі. Послідовність дій під час виготовлення простих симетричних форм із паперу.</p> <p>Практична робота. Вирізання деталей виробів симетричної форми. Створення аплікацій із вирізаних простих симетричних форм.</p> <p>Згинання і складання паперу. Раціональне використання паперу. Послідовність дій під час згинання паперу. Ознайомлення з технікою оригамі (загальні поняття).</p> <p>Практична робота. Створення найпростіших виробів у техніці оригамі.</p> <p>Аплікація з паперу. Види аплікацій. Ескіз виробу. Послідовність дій під час створення аплікацій.</p> <p>Практична робота. Виготовлення натюрморту. Виготовлення пейзажу. Виготовлення сюжетних казкових композицій. Виготовлення комбінованих аплікацій.</p> <p>Робота із природними матеріалами. Природні матеріали (сухі квіти та листя, плоди, кора, гілки, мох, камінці та ін.) та їх використання для виготовлення виробів. Підготовка природних матеріалів до роботи. Інструменти для роботи. Послідовність дій під час виготовлення виробів із природних матеріалів.</p>	<p><i>вміє</i> виготовляти аплікації із рваних частин паперу;</p> <p><i>характеризує</i> специфіку різання паперу ножицями по прямій лінії та по лінії згину; <i>знає</i> способи нанесення зображення на папір;</p> <p><i>вміє</i> копіювати зображення за допомогою шаблону;</p> <p><i>володіє</i> навичками копіювання найпростіших форм за допомогою шаблону та створення з вирізаних форм аплікацій;</p> <p><i>називає</i> сорти паперу;</p> <p><i>має уявлення</i> про симетричні форми виробів;</p> <p><i>наводить</i> приклади симетрії у природі;</p> <p><i>розуміє</i> послідовність дій під час виготовлення простих симетричних форм;</p> <p><i>володіє</i> навичками вирізання деталей виробів простої симетричної форми;</p> <p><i>вміє</i> створювати аплікації з простих симетричних форм;</p> <p><i>розкриває значущість</i> раціонального використання паперу;</p> <p><i>знає</i> способи згинання паперу;</p> <p><i>має загальне уявлення</i> про техніку оригамі;</p> <p><i>називає</i> послідовність дій під час згинання паперу;</p> <p><i>вміє</i> створювати найпростіші оригамі;</p> <p><i>має загальне уявлення</i> про аплікації з паперу;</p> <p><i>називає</i> види аплікацій;</p> <p><i>розкриває</i> послідовність дій під час створення аплікацій;</p> <p><i>володіє</i> навичками виготовлення натюрморту, пейзажу, сюжетних казкових композицій і комбінованих аплікацій;</p> <p><i>називає</i> природні матеріали, які можна використати для виготовлення виробів;</p> <p><i>має уявлення</i> про підготовку природних матеріалів до роботи;</p> <p><i>розкриває</i> призначення інструментів для роботи;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Практична робота. Виготовлення аплікацій із природних матеріалів з використанням клеєного способу з'єднання. Виготовлення персонажів казок та мультфільмів із природних матеріалів на площині. Виготовлення композицій за мотивами казок.</p> <p>Прикраси із паперу. Оздоблення виробів із паперу. Послідовність дій під час виготовлення прикрас із паперу. Способи з'єднання окремих частин виробів.</p> <p>Практична робота. Виготовлення прикрас, валентинок, простих ялинкових іграшок із паперу (грибочки, зірочки, рибки, ланцюжки, гірлянди, дощик тощо).</p> <p>Робота із пластиліном. Пластилін як матеріал для ліплення. Властивості пластиліну. Іструменти та пристосування для обробки пластиліну. Безпека праці. Послідовність дій під час виготовлення виробів із пластиліну на площині за зразком.</p> <p>Практична робота. Виготовлення із пластиліну плоских зображень фруктів, овочів, квітів, казкових героїв. Виготовлення виробів із пластиліну на площині за власним задумом.</p> <p>Самообслуговування. Одяг і взуття. Призначення одягу та взуття. Ознайомлення з основними матеріалами, які використовуються для виготовлення одягу і взуття. Поділ одягу та взуття відповідно до сезону. Основні відомості про правила догляду за одягом і взуттям.</p> <p>Практична робота. Відпрацьовування прийомів зав'язування шнурків на одязі та взутті.</p>	<p><i>знає</i> послідовність дій під час виготовлення виробів із природних матеріалів; <i>уміє</i> виготовляти аплікації із природних матеріалів на площині з використанням клею; <i>володіє</i> навичками виготовлення композицій за мотивами казок;</p> <p><i>пояснює</i> значущість оздоблення виробів із паперу; <i>знає</i> послідовність дій під час виготовлення прикрас із паперу; <i>називає</i> способи з'єднання окремих частин прикрас із паперу; <i>вміє</i> виготовляти прикраси, валентинки, прості ялинкові іграшки з паперу;</p> <p><i>характеризує</i> пластилін як матеріал для ліплення; <i>знає</i> властивості пластиліну; <i>називає</i> інструменти та пристосування для обробки пластиліну; <i>розкриває</i> послідовність дій під час виготовлення виробів із пластиліну на площині за зразком; <i>вміє</i> виготовляти із пластиліну за заданим зразком вироби на площині; <i>володіє</i> навичками виготовлення виробів із пластиліну на площині за власним задумом;</p> <p><i>розуміє</i> призначення одягу та взуття; <i>пояснює</i> необхідність систематичного догляду за одягом та взуттям; <i>має уявлення</i> про основні матеріали, які використовуються для виготовлення одягу і взуття; <i>називає</i> асортимент одягу та взуття відповідно до сезону; <i>характеризує</i> основні правила догляду за одягом і взуттям; <i>уміє</i> зав'язувати шнурки на одязі та взутті;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Комбіновані роботи. Конструювання найпростіших виробів, іграшок за допомогою засвоєних раніше технологій аплікації.</p> <p>Практична робота. Конструювання і виготовлення (індивідуальних, парних, групових, колективних) аплікацій до свят.</p> <p>Екскурсії. Екскурсія до шкільної бібліотеки та їдальні. Ознайомлення із загальними правилами безпеки життя, обладнанням, організацією в бібліотеці та їдальні. Обговорення результатів екскурсії.</p> <p>Теми бесід:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ «Бджола мала, та й та працює»; ❖ «Землю сонце прикрашає, а людину — праця»; ❖ «Праця годує, а лінь — марнує»; ❖ «Цінуймо працю інших»; ❖ «Праця та професія в житті людини»; ❖ «Кращий мамин помічник» тощо 	<p><i>володіє</i> навичками конструювання найпростіших виробів;</p> <p><i>уміє</i> конструювати і виготовляти аплікації календарно-обрядових свят;</p> <p><i>володіє</i> навичками співпраці в парі, групі та колективі;</p> <p><i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про організацію праці в шкільній бібліотеці та їдальні;</p> <p><i>називає</i> виготовлені учнями вироби;</p> <p><i>характеризує</i> види діяльності та результати праці старшокласників;</p> <p><i>уміє</i> проаналізувати й узагальнити результати екскурсії</p>

2 КЛАС

Орієнтовна сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Робота із природними матеріалами	4
2	Аплікація з використанням ниток	2
3	Згинання і складання паперу	4
4	Паперові об'ємні фігури	2
5	Орнамент	2
6	Оригамі	3
7	Витинанка	3
8	Робота із пластиліном на площині з елементами творчості	4
9	Самообслуговування. Культура харчування	1
10	Самообслуговування. Одяг і взуття	1
11	Макетування	3
12	Експерсії	2
13	Резерв	4
	Усього	35

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Робота із природними матеріалами. Виготовлення композицій із природних матеріалів (насіння, плоди, крупи). Послідовність дій та безпека праці під час виготовлення виробів із природних матеріалів на площині.</p> <p>Практична робота. Виготовлення із природних матеріалів предметних і сюжетних аплікацій, композицій (букетів, пейзажів, казкових героїв тощо). Створення сюжетних композицій з елементами творчості (парна, групова робота).</p> <p>Аплікація з використанням ниток. Застосування ниток. Види ниток. Послідовність дій під час виготовлення аплікацій із ниток. Інструменти для роботи та прийоми їхнього застосування.</p> <p>Практична робота. Виготовлення аплікацій з використанням ниток.</p>	<p>Учень/учениця: <i>називає</i> композиції із природних матеріалів; <i>має уявлення</i> про виготовлення композицій із природних матеріалів; <i>розкриває</i> послідовність дій під час виготовлення виробів із природних матеріалів на площині; <i>вміє</i> виготовляти предметні й сюжетні аплікації з паперу і природних матеріалів у парі та групі; <i>володіє</i> навичками створення нескладних сюжетних композицій з елементами творчості;</p> <p><i>має загальні уявлення</i> про застосування ниток; <i>називає</i> види ниток; <i>розкриває</i> послідовність дій під час виготовлення аплікацій із ниток; <i>називає</i> інструменти для виготовлення аплікацій із ниток і правила безпечної роботи з ними;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Виготовлення аплікацій із засипанням малюнка різаними нитками та їх приклеювання.</p> <p>Згинання і складання паперу. Аплікації з паперу і картону. Види паперу і картону. Властивості картону. Галузі застосування паперу і картону. Послідовність дій під час виготовлення аплікацій із паперу і картону за шаблоном.</p> <p>Практична робота. Виготовлення сюжетних аплікацій із паперу і картону. Виготовлення з деталей геометричної форми паперових макетів килимів, прикрас, елементів лицарських обладунків. Виготовлення декоративної листівки, конверта тощо.</p> <p>Паперові об'ємні фігури. Елементи графічної грамати. Правила розмічання на папері і картоні. Лінії. Розгортки прямокутних форм. Послідовність дій під час виготовлення паперових об'ємних фігур.</p> <p>Практична робота. Виготовлення ялинкових прикрас об'ємної форми, подарункових коробочок тощо.</p> <p>Орнамент. Види орнаменту. Декоративно-ужиткове мистецтво. Послідовність дій під час виготовлення орнаментів.</p> <p>Практична робота. Виготовлення орнаментів у смужці. Виготовлення орнаментів на прямокутній та круглій основах.</p> <p>Оригамі. Пластика паперу. Послідовність дій під час виготовлення оригамі.</p> <p>Практична робота. Створення за схемою фігур літачка, човника, котика, песика тощо. Створення квітів у техніці оригамі.</p> <p>Витинанка. Витинанка як вид народних ремесел України. Послідовність дій під час виготовлення витинанок. Безпека праці з інструментом.</p> <p>Практична робота. Виготовлення сніжинок, серветок, мережок технікою витинанки.</p>	<p><i>вміє</i> виготовляти аплікації з використанням ниток;</p> <p><i>має уявлення</i> про галузі застосування паперу і картону;</p> <p><i>називає</i> види паперу і картону;</p> <p><i>виділяє</i> властивості картону;</p> <p><i>знає</i> послідовність дій під час виготовлення аплікацій із паперу і картону;</p> <p><i>вміє</i> виготовляти сюжетні аплікації з паперу і картону за шаблоном;</p> <p><i>володіє</i> навичками виготовлення декоративних виробів із деталей геометричної форми;</p> <p><i>має</i> загальні уявлення про графічні елементи;</p> <p><i>знає</i> правила розмічання на папері і картоні;</p> <p><i>вміє</i> креслити лінії і розгортки прямокутної форми;</p> <p><i>розкриває</i> послідовність дій під час виготовлення паперових об'ємних фігур;</p> <p><i>володіє</i> навичками виготовлення прикрас об'ємної форми;</p> <p><i>має</i> загальні уявлення про орнамент;</p> <p><i>називає</i> види орнаменту;</p> <p><i>знає</i>, що таке декоративно-ужиткове мистецтво;</p> <p><i>розкриває</i> послідовність дій під час виготовлення орнаментів;</p> <p><i>вміє</i> виготовляти орнаменти на прямокутній та круглій основах;</p> <p><i>має</i> загальні уявлення про пластику паперу й оригамі;</p> <p><i>розкриває</i> послідовність дій під час виготовлення оригамі;</p> <p><i>володіє</i> навичками створення за зразком найпростіших оригамі;</p> <p><i>має</i> загальні уявлення про техніку витинанки;</p> <p><i>розкриває</i> послідовність дій під час виготовлення витинанок;</p> <p><i>вміє</i> виготовляти сніжинки, серветки, мережки технікою витинанки;</p> <p><i>має</i> загальні уявлення про пластилін та його застосування;</p> <p><i>розкриває</i> послідовність виготовлення виробів на площині з пластиліну;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Робота із пластиліном на площині з елементами творчості. Пластилін і його застосування. Послідовність виготовлення виробів на площині з пластиліну. Практична робота. Виготовлення виробів із пластиліну за завданням учителя. Ліплення сюжетних композицій (парно, групами) на задану вчителем тему.</p>	<p><i>вміє</i> виготовляти вироби з пластиліну за завданням учителя; <i>володіє</i> навичками ліплення сюжетних композицій (у парі, у групі) на задану вчителем тему;</p>
<p>Самообслуговування. Культура харчування. Правила поведінки за столом. Столовий посуд різного призначення. Сервірування столу. Практична робота. Сервірування столу.</p>	<p><i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про культуру харчування; <i>знає</i> правила поведінки за столом; <i>розуміє</i> призначення столового посуду; <i>володіє</i> початковими навичками сервірування столу;</p>
<p>Самообслуговування. Одяг. Правила догляду за одягом. Шиття. Інструменти й матеріали для шиття. Послідовність дій під час шиття. Практична робота. Пришивання ґудзиків.</p>	<p><i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про правила догляду за одягом; <i>називає</i> інструменти й матеріали для шиття; <i>знає</i> послідовність дій під час шиття; <i>вміє</i> пришивати ґудзики;</p>
<p>Макетування. Виготовлення і оздоблення об'ємних виробів. Розмічання розгортки на аркуші в клітинку. Послідовність дій під час виготовлення й оздоблення об'ємних виробів. Практична робота. Виготовлення макетів (сільської хати, багатоповерхового будинку тощо).</p>	<p><i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про виготовлення і оздоблення об'ємних виробів; <i>знає</i>, що таке розгортка виробу; <i>володіє</i> навичками розмічання розгортки; <i>розкриває</i> послідовність дій під час виготовлення й оздоблення об'ємних виробів; <i>уміє</i> виготовляти макети виробів;</p>
<p>Екскурсії. Ознайомлення з традиційними народними ремеслами в Україні. Екскурсія до майстерні із традиційними народними ремеслами, на підприємство (до майстерні) з обробки глини, тканини. Обговорення екскурсії — яку продукцію випускають, яке обладнання застосовують, які професії тамтешніх працівників та ін.</p>	<p><i>називає</i> традиційні народні ремесла в Україні; <i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про виготовлення виробів на підприємствах та в майстернях з традиційними народними ремеслами; <i>характеризує</i> професії людей, які працюють на підприємствах з обробки глини, тканини; <i>знає</i> продукцію, яку виготовляють на підприємствах та в майстернях із традиційними народними ремеслами;</p>
<p>Теми бесід на уроці:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ «Ознайомлюємося із професіями»; ❖ «Навіщо людина працює»; ❖ «Діло майстра хвалить»; ❖ «Професії моїх батьків»; ❖ «Коли я виросту...» тощо 	<p><i>пояснює</i> призначення обладнання та інструментів, які використовують фахівці; <i>вміє</i> проаналізувати й узагальнити результати екскурсії</p>

3 КЛАС

Орієнтовна сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Витинанка	3
2	Мозаїка	2
3	Квілінг	2
4	Оригамі	3
5	Робота із пластиліном	2
6	Комбінування природних і пластичних матеріалів	2
7	Робота з волокнами та нитками	1
8	Аплікація із тканини	2
9	Виготовлення об'ємних фігур із дроту	2
10	Бісероплетіння	2
11	Мозаїка із природних та штучних матеріалів	2
12	Декорування виробів	2
13	Самообслуговування. Культура харчування	1
14	Самообслуговування. Одяг і взуття	1
15	Виготовлення й оздоблення виробів об'ємної форми	2
16	Експерсії	2
17	Резерв	4
	Усього	35

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Витинанка. Загальні відомості про техніку виготовлення витинанок. Послідовність робіт під час виготовлення виробів технікою витинанки. Прийоми роботи інструментом.</p> <p>Практична робота. Виготовлення листівок, серветок технікою витинанок.</p> <p>Мозаїка. Торцювання (контурне). Загальні відомості про виготовлення мозаїки технікою торцювання. Основні прийоми роботи та послідовність виконання мозаїки технікою торцювання.</p> <p>Практична робота. Виготовлення мозаїки технікою торцювання.</p>	<p>Учень/учениця: <i>має загальні уявлення</i> про техніку виготовлення витинанок; <i>розкриває</i> послідовність дій під час виготовлення виробів технікою витинанки; <i>володіє</i> прийомами роботи інструментом; <i>уміє</i> виготовляти листівки й серветки технікою витинанки; <i>володіє</i> початковими навичками виготовлення виробів технікою витинанки на задану вчителем тему;</p> <p><i>має загальні уявлення</i> про виготовлення мозаїки технікою торцювання; <i>пояснює</i> сутність контурного торцювання під час виготовлення мозаїки; <i>знає</i> основні прийоми роботи й послідовність виконання мозаїки; <i>володіє</i> початковими навичками виготовлення контурної мозаїки технікою торцювання;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Квілінг. Загальні відомості про техніку квілінг. Основні прийоми роботи та послідовність виготовлення виробів технікою квілінг.</p> <p>Практична робота. Виготовлення виробів вільної тематики технікою квілінг.</p>	<p>має загальні уявлення про виготовлення аплікацій технікою квілінг; розкриває загальні відомості про техніку квілінг; знає основні прийоми роботи й послідовність виготовлення виробів технікою квілінг; володіє початковими навичками виготовлення виробів технікою квілінг;</p>
<p>Оригамі. Виготовлення об'ємних виробів технікою оригамі. Інструменти і пристосування для роботи в техніці оригамі.</p> <p>Практична робота. Створення об'ємних виробів технікою оригамі (квіти, фігурки звірів, птахів та ін.).</p>	<p>має загальні уявлення про виготовлення об'ємних виробів технікою оригамі; називає інструменти і пристосування для роботи в техніці оригамі; вміє створювати об'ємні вироби технікою оригамі;</p>
<p>Робота із пластиліном. Вироби об'ємної форми. Рельєф. Барельєф. Об'ємна фігура. Послідовність виготовлення об'ємних виробів із пластиліну.</p> <p>Практична робота. Виготовлення із пластиліну барельєфних форм. Виготовлення із пластиліну об'ємних сюжетних композицій за вибором учителя.</p>	<p>має загальні уявлення про вироби об'ємної форми; пояснює, що таке рельєф і барельєф; розкриває послідовність виготовлення об'ємних виробів із пластиліну; вміє виготовляти з пластиліну барельєфні форми; володіє початковими навичками виготовлення із пластиліну об'ємних сюжетних композицій за вибором учителя;</p>
<p>Комбінування природних і пластичних матеріалів. Послідовність дій під час виготовлення виробів із природних матеріалів і пластиліну.</p> <p>Практична робота. Виготовлення виробів із природних матеріалів та пластиліну.</p>	<p>має загальні уявлення про комбінування природних і пластичних матеріалів у виробках; розкриває послідовність дій під час виготовлення виробів із природних матеріалів і пластиліну; вміє виготовляти вироби із природних матеріалів та пластиліну;</p>
<p>Робота з текстильними волокнами та нитками. Властивості текстильних волокон та ниток. Особливості з'єднання та правила різання текстильних ниток і волокон.</p> <p>Практична робота. Виготовлення іграшок з ниток.</p>	<p>має загальні уявлення про роботу з текстильними волокнами та нитками; знає властивості текстильних волокон та ниток; розкриває особливості з'єднання та правила різання текстильних ниток і волокон; вміє виготовляти аплікації з ниток на площині;</p>
<p>Аплікація з тканини. Види та властивості тканин. Використання тканин. Прийоми різання тканини та особливості її з'єднання з папером. Безпека праці.</p> <p>Практична робота. Виготовлення аплікацій з використанням тканини.</p>	<p>знає види та властивості тканин; має загальні уявлення про використання тканин; розкриває особливості різання тканини та її з'єднання з папером; вміє виготовляти аплікації з використанням тканини;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Виготовлення об'ємних фігур із дроту. Прийоми роботи з м'яким дротом (одножильний дріт), його загинання при конструюванні виробів. Вимірювання заготовок необхідної довжини та різання. Скручування дроту.</p> <p>Практична робота. Виготовлення із дроту виробів технікою вигинання та скручування (силуетів тварин, людей, птахів та ін.).</p>	<p>має загальні уявлення про виготовлення об'ємних фігур із дроту; знає прийоми роботи з м'яким одножильним мідним дротом; володіє навичками вимірювання, загинання, скручування та різання дроту; вміє виготовляти з дроту вироби технікою вигинання та скручування;</p>
<p>Бісероплетіння. Особливості виготовлення виробів із бісеру. Матеріали для бісероплетіння. Послідовність виконання операцій нанизування бісеру на основу.</p>	<p>має загальні уявлення про бісероплетіння; називає матеріали для бісероплетіння; знає особливості виготовлення виробів із бісеру;</p>
<p>Практична робота. Виготовлення плоских виробів (намиста, ланцюжки тощо) технікою нанизування бісеру.</p>	<p>розкриває послідовність дій під час виготовлення виробів технікою бісероплетіння; вміє виготовляти плоскі вироби технікою бісероплетіння;</p>
<p>Мозаїка із природних і штучних матеріалів. Основні прийоми та послідовність виготовлення мозаїки із природних та штучних матеріалів.</p>	<p>має загальні уявлення про мозаїку із природних і штучних матеріалів; знає основні прийоми та послідовність виготовлення мозаїки із природних і штучних матеріалів;</p>
<p>Практична робота. Створення мозаїки із природних і штучних матеріалів.</p>	<p>вміє створювати мозаїку із природних і штучних матеріалів;</p>
<p>Декорування виробів. Способи декорування виробів. Орнамент. Писанка як один із символів України. Декорування писанок.</p>	<p>має загальні уявлення про декорування виробів; називає способи декорування виробів; знає, що таке орнамент;</p>
<p>Практична робота. Виготовлення аплікацій писанки відомими техніками. Декорування писанки.</p>	<p>характеризує писанку як один із символів України; розкриває послідовність дій під час декорування писанок; вміє виготовляти аплікації писанки відомими техніками;</p>
<p>Самообслуговування. Культура харчування. Правила поведінки за столом. Сервірування святкового столу. Складання серветок.</p>	<p>володіє початковими навичками декорування писанки;</p>
<p>Практична робота. Складання серветок для сервірування святкового столу (свічка, парус тощо).</p>	<p>має загальні уявлення про культуру харчування; знає правила поведінки за столом; розуміє специфіку сервірування святкового столу;</p>
<p>Практична робота. Складання серветок для сервірування святкового столу (свічка, парус тощо).</p>	<p>розкриває послідовність складання серветок; вміє складати серветки для святкового столу;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Самообслуговування. Одяг і взуття. Оздоблення одягу та взуття. Вишивка. Інструменти та матеріали для вишивки. Послідовність оздоблення виробів вишивкою.</p> <p>Практична робота. Виготовлення найпростішого виду мережки.</p> <p>Виготовлення й оздоблення виробів об'ємної форми. Виготовлення об'ємних виробів з коробок, упаковок та самостійно виготовлених об'ємних деталей. Оздоблення виготовлених виробів відомими техніками та матеріалами.</p> <p>Практична робота. Виготовлення й оздоблення виробів об'ємної форми (транспортних засобів, будинків та інших іграшок).</p> <p>Екскурсії. Екскурсії до шкільної майстерні, присадибної ділянки, на виробництво, в державну або приватну організацію. Ознайомлення (без входу до небезпечної зони) та фіксація засобами відео- та фототехніки виробничої діяльності працівників підприємства, спостереження на відстані, дозволеній правилами безпеки життя, за дією транспортних засобів і механізмів. Обговорення результатів екскурсії</p>	<p>має загальні уявлення про оздоблення одягу та взуття; знає, що таке вишивка; називає інструменти й матеріали для вишивки; розкриває послідовність оздоблення виробів вишивкою; вміє виготовляти мережки;</p> <p>має загальні уявлення про виготовлення й оздоблення виробів об'ємної форми; знає специфіку виготовлення виробів об'ємної форми з коробок, упаковок та самостійно виготовлених об'ємних деталей; розкриває послідовність дій під час виготовлення та оздоблення виробів відомими техніками та матеріалами; вміє виготовляти й оздоблювати вироби об'ємної форми;</p> <p>має загальні уявлення про діяльність старшокласників у майстерні й на присадибній ділянці, людини на виробництві у державному або ж у приватному секторі; називає зміст, умови, засоби та результати праці професії батьків; вміє проаналізувати й узагальнити результати екскурсії</p>

4 КЛАС

Орієнтовна сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Конструювання рухомих моделей із картону та паперу	2
2	Сюжетна витинанка	2
3	Оригамі	2
4	Виготовлення штучних квітів об'ємної форми	1
5	Колаж	2
6	Робота із пластиліном	3
7	Бісероплетіння	1
8	Робота із сучасними штучними матеріалами	2
9	Плетіння	2
10	Вишивання	2
11	Об'ємна апплікація із тканини та ґудзиків	3
12	Об'ємні фігури із дроту	1
13	Декоративне панно	1
14	Художнє оздоблення та дизайн	2
15	Самообслуговування. Одяг і взуття.	1
16	Пап'є-маше	2
17	Експерсії	2
18	Резерв	4
	Усього	35

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Конструювання рухомих моделей із картону та паперу. Загальні відомості про способи виготовлення рухомих моделей із паперу і картону.</p> <p>Практична робота. Виготовлення виробів відомими техніками на вибір учнів.</p> <p>Виготовлення паперових моделей із рухомими деталями.</p> <p>Сюжетна витинанка. Уявлення про особливості сюжетних витинанок різних регіонів України. Послідовність виготовлення виробів технікою витинанки.</p> <p>Практична робота. Виготовлення композицій силуетів героїв казок технікою витинанки.</p>	<p>Учень/учениця: <i>має</i> загальні уявлення про конструювання рухомих моделей із картону та паперу; <i>знає</i> способи виготовлення рухомих моделей із паперу та картону. <i>вміє</i> обирати та виготовляти вироби відомими техніками; <i>володіє</i> початковими навичками виготовлення паперових моделей із рухомими деталями;</p> <p><i>знає</i>, що таке сюжетна витинанка; <i>має</i> загальні уявлення про особливості сюжетних витинанок різних регіонів України; <i>розкриває</i> послідовність виготовлення виробів технікою витинанки; <i>вміє</i> виготовляти вироби технікою витинанки;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Оригамі. Створення об'ємних фігур технікою оригамі за зразком. Доповнення оригамі додатковими елементами та оздоблення за власним задумом.</p>	<p><i>знає</i>, що таке оригамі; <i>розкриває</i> послідовність виготовлення об'ємних фігур технікою оригамі; <i>вміє</i> доповнити оригамі додатковими елементами та оздобити за власним задумом;</p>
<p>Практична робота. Створення об'ємних фігур технікою оригамі (жабка, журавлик тощо) з елементами творчості.</p>	<p><i>володіє</i> початковими навичками створення об'ємних фігур технікою оригамі з елементами творчості;</p>
<p>Виготовлення штучних квітів об'ємної форми. Послідовність виготовлення штучних квітів об'ємної форми. Способи кріплення елементів.</p>	<p><i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про виготовлення штучних квітів об'ємної форми; <i>розкриває</i> послідовність дій під час виготовлення штучних квітів об'ємної форми;</p>
<p>Практична робота. Виготовлення листівок, квітів об'ємної форми.</p>	<p><i>знає</i> способи кріплення елементів виробу; <i>вміє</i> виготовляти вироби об'ємної форми;</p>
<p>Колаж. Поняття про колаж. Комбінування різноманітних матеріалів для створення композиції-колажу.</p>	<p><i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про колаж; <i>розкриває</i> специфіку комбінування різноманітних матеріалів для створення композицій-колажів;</p>
<p>Практична робота. Виготовлення сюжетної композиції-колажу за власним задумом.</p>	<p><i>вміє</i> виготовляти сюжетні композиції-колажі за власним задумом;</p>
<p>Робота з пластиліном. Послідовність виготовлення виробів об'ємної форми з пластиліну за власним задумом.</p>	<p><i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про виготовлення виробів із пластиліну; <i>розкриває</i> послідовність виготовлення виробів об'ємної форми із пластиліну за власним задумом;</p>
<p>Практична робота. Виготовлення з пластиліну об'ємних фігур тварин, казкових героїв з творчим доповненням.</p>	<p><i>вміє</i> виготовляти із пластиліну об'ємні фігури і творчо доповнювати їх;</p>
<p>Створення колективних композицій із виготовлених виробів запропонованої вчителем тематики.</p>	<p><i>володіє</i> навичками створення колективних композицій із виготовлених виробів;</p>
<p>Бісероплетіння. Послідовність виготовлення об'ємних виробів технікою бісероплетіння.</p>	<p><i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про бісероплетіння; <i>розкриває</i> послідовність дій під час виготовлення об'ємних виробів технікою бісероплетіння;</p>
<p>Практична робота. Виготовлення об'ємних виробів із бісеру (квітів, тваринок, ялинкових прикрас тощо).</p>	<p><i>вміє</i> виготовляти об'ємні вироби з бісеру;</p>
<p>Робота з сучасними штучними матеріалами. Властивості штучних матеріалів: пластик, поролон, синтепон, вата. Послідовність виготовлення простих виробів із використанням пластику, поролону, синтепону, вати.</p>	<p><i>знає</i> властивості штучних матеріалів (пластику, поролону, синтепону, вати); <i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про виготовлення виробів із сучасних штучних матеріалів;</p>
<p>Практична робота. Виготовлення виробів із сучасних штучних матеріалів.</p>	<p><i>знає</i> послідовність виготовлення простих виробів із пластику, поролону, синтепону та вати; <i>вміє</i> виготовляти вироби із сучасних штучних матеріалів;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Плетіння. Способи плетіння зі стрічок, товстих ниток, шнурів. Основні прийоми роботи та послідовність виготовлення виробів технікою плетіння.</p>	<p>має загальні уявлення про плетіння виробів; називає способи плетіння зі стрічок, товстих ниток, шнурів; знає основні прийоми роботи та послідовність виготовлення виробів технікою плетіння; вміє виготовляти вироби технікою плетіння;</p>
<p>Практична робота. Виготовлення виробів (ляльки-мотанки, закладок, сувенірів тощо) технікою плетіння.</p>	
<p>Вишивання. Оздоблення виробів технікою вишивки. Основні прийоми роботи технікою вишивки. Витягування нитки з основи. Шов уперед голкою. Шов назад голкою. Послідовність виготовлення виробів технікою вишивки.</p>	<p>має загальні уявлення про оздоблення виробів технікою вишивки; називає основні прийоми роботи в техніці вишивки; знає, як витягувати нитки з основи; вміє виконувати шов уперед голкою та шов назад голкою; розкриває послідовність виготовлення виробів технікою вишивки; володіє початковими навичками оздоблення виробів технікою вишивки;</p>
<p>Практична робота. Оздоблення виробів (серветки, носової хустинки) технікою вишивки.</p>	
<p>Об'ємна аплікація з тканини та ґудзиків. Послідовність виготовлення об'ємної аплікації на тканині з використанням ґудзиків. Пришивання ґудзиків.</p>	<p>має загальні уявлення про об'ємну аплікацію із тканини та ґудзиків; пояснює послідовність виготовлення об'ємної аплікації на тканині з використанням ґудзиків; знає, як пришивати ґудзики; вміє виготовляти об'ємні аплікації на тканині з використанням ґудзиків; володіє навичками виготовлення найпростішої м'якої іграшки;</p>
<p>Практична робота. Виготовлення об'ємних виробів (картин, листівок, сюжетів українських народних казок тощо). Виготовлення найпростішої м'якої іграшки.</p>	
<p>Об'ємні фігури із дроту. М'який (одножильний) дріт. Властивості дроту. Згинання дроту. Закручування дроту на циліндричну основу. Послідовність виготовлення об'ємних виробів із дроту.</p>	<p>має загальні уявлення про виготовлення об'ємних фігур із дроту; характеризує властивості м'якого одножильного дроту; знає, як згинати та закручувати дріт на циліндричну основу; розкриває послідовність виготовлення об'ємних виробів із дроту; вміє виготовляти об'ємні вироби із дроту;</p>
<p>Практична робота. Виготовлення об'ємних виробів (образів людей, звірів, технічних засобів тощо) із дроту.</p>	
<p>Декоративне панно. Послідовність виготовлення декоративних панно. Способи з'єднання деталей (пластилін, клей) об'ємних виробів.</p>	<p>має загальні уявлення про декоративне панно; пояснює послідовність виготовлення декоративних панно; знає способи з'єднання деталей об'ємних виробів; уміє працювати в парі, у групі під час виготовлення декоративного панно; володіє початковими навичками виготовлення декоративного панно за власним задумом;</p>
<p>Практична робота. Виготовлення декоративного панно (парне, групове) за власним задумом.</p>	

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Художнє оздоблення та дизайн. Декорування створених виробів раніше засвоєними техніками та відомими матеріалами.</p> <p>Практична робота. Виготовлення декоративних виробів.</p> <p>Самообслуговування. Одяг і взуття. Моделювання одягу. Послідовність створення і декорування одягу та взуття.</p> <p>Практична робота. Створення і декорування моделей одягу і взуття з паперу та картону.</p> <p>Пап'є-маше. Ознайомлення з технікою пап'є-маше. Послідовність виготовлення виробів технікою пап'є-маше.</p> <p>Практична робота. Виготовлення декоративної тарілочки (попарне, групове, колективне) за вибором учителя.</p> <p>Екскурсії. Екскурсії до промислових підприємств, організацій та об'єктів торгівлі (без входу до небезпечної зони). Ознайомлення з обладнанням, організацією праці та продукцією. Спостереження за роботою спеціалістів. Обговорення результатів екскурсії.</p> <p>Теми бесід на уроці:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ «Калейдоскоп професій»; ❖ «Підприємства нашого міста (селища)»; ❖ «Чи знаєш ти ціну праці?» 	<p><i>розуміє</i> значення художнього оздоблення та дизайну;</p> <p><i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про декорування виробів;</p> <p><i>називає</i> техніки та матеріали для декорування виробів;</p> <p><i>уміє</i> виготовляти декоративні вироби;</p> <p><i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про одяг і взуття;</p> <p><i>пояснює</i> послідовність створення і декорування одягу та взуття;</p> <p><i>володіє</i> початковими навичками створення і декорування моделей одягу та взуття з паперу та картону;</p> <p><i>має</i> загальні <i>уявлення</i> про техніку пап'є-маше;</p> <p><i>знає</i> послідовність виготовлення виробів технікою пап'є-маше;</p> <p><i>вміє</i> працювати в парі та у групі під час виготовлення виробів технікою пап'є-маше;</p> <p><i>володіє</i> початковими навичками виготовлення декоративних виробів технікою пап'є-маше;</p> <p><i>має уявлення</i> про професії у державному та приватному секторі, у сфері надання послуг і в торгівлі;</p> <p><i>називає</i> зміст, засоби та результати праці людини в різних сферах професійної діяльності;</p> <p><i>вміє</i> проаналізувати, узагальнити і представити результати екскурсії;</p> <p><i>володіє</i> навичками індивідуальної, парної та групової роботи</p>

Програму підготували:

- В. К. Сидоренко**, керівник творчого колективу, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри методики навчання Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, професор;
- О. В. Мельник**, старший науковий співробітник, заступник директора з наукових робіт Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук;
- О. Л. Морін**, завідувач лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук;
- Л. В. Савка**, доцент кафедри основ технологій Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, кандидат педагогічних наук;
- О. М. Пархоменко**, науковий співробітник лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання НАПН України;
- Н. М. Павич**, методист трудового навчання і креслення Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;
- Д. В. Боровик**, вчитель трудового навчання ліцею № 100 «Поділ» м. Києва, вчитель-методист;
- Л. Д. Мельник**, вчитель початкових класів гімназії № 183 «Фортуна» м. Києва, старший учитель;
- Р. М. Лещук**, вчитель трудового навчання загальноосвітньої школи I–III ступенів № 34 зі спеціалізованими класами з поглибленим вивченням математики і фізики Вінницької міської ради, старший вчитель;
- Т. І. Кульчицька**, вчитель трудового навчання гімназії № 41 м. Миколаєва, вчитель-методист;
- М. В. Гасин**, вчитель початкових класів спеціалізованої школи № 204 з поглибленим вивченням фізичної культури м. Києва, вчитель-методист;
- Н. В. Котелянець**, доцент кафедри методики початкового навчання Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, кандидат педагогічних наук